

Jeimswaanonj Tere Jeimsnonj Tereya ano. Jen-asa-asari

Gomaņa gomaņa kanonj ejemba kania kania uugia meleema letoma-kejuti, iyonoo nanamemengianonj sisau siliqalu kolooro metetanjonj kamaanj unjuro Anutuwaa qabuņayanonj kamaawabo. Kawaajonj Jerusalem bisop Jeims iinonj gejanono qaa morota morota meņ kululuuj koi ooja. Gejanono qaaya tosia ii kokaenj: Momakooto hona ii nomaenj? Zioz gawonj hona ano qolonmolongoya. Angotete uutanonj laaligo. Tosia mende injiima surewu. Je buu susugia mono galenj kombu. Selegia mepeseewu me uugia meņ kamaanj aowu? Angowowo me ala ilailaa ambu? Kaparanj koma qamakooli gawonj mewu.

Majakakaya wana ii kokaenj: Kraistwaa Buņa qaayanonj somariinj akadamyawo koloowaatiwaa qata bosima qaaya koma gbilinj meniņ hona koloowaa me qaago? Je buu susunananondeenj moma laarijonj jeniņ mende sokonja. Zioz gawonj hona qaa, ii zioz koomuya.

Tere kokawaa bakaya wana 10 ii kokaenj:

Qaa mutuya 1.1

Momalaari ano momakooto 1.2-8

Ejemba wanaya ano qabuņayawo 1.9-11

Anjobato (manambato) ano angotete 1.12-18

Buņa gejanondeenj momo me tenkonjonj 1.19-

Kamaanqeqeta ii mende injiima sureewu 2.1-13
 Momalaari gawoŋa qaa ii omayaa kolooja 2.14-
 26
 Neselanananoŋ mono tiwilaan nonombabo
 3.1-18
 Luaenoŋ laaligo me balombaa nanamemen
 4.1-5.6
 Lombo bosima qama kooliniŋ hoŋa koloowaa
 5.7-20

¹ *Jeims niinoŋ Anutu ano Poŋ Jiisas Kraist-
 waanoŋ gawoŋ men laligojen.

Israel tuuŋ 12 ananaanoŋga tosaŋa oŋo Israel
 mesaoŋ gomaŋa gomaŋa deema kema laligojuti,
 niinoŋ oŋowo qaa amin mobombaajoŋ tere koi
 ooŋ jolonŋia jejen.

*Moma laariŋ qama kooliŋ momo hoŋa
 mokoloowoŋa.*

² Oo uumeleen alauruna, momalaariwaa
 aŋgotete kania kania qagianoŋ umakeji,
 iikawaajoŋ uugianoŋ mono mende kamaaro
 simbawoŋawogadeen moma aisoŋ laligowu.

³ Aŋgotetenonŋ qagia-nonŋ uro iikanoŋ
 momalaarigaa kotiiro mono kaparaŋ koma
 moko-siŋgoŋ nambu. Ii mojutiiwaaŋ mono
 aisoŋ laligowu. ⁴ Kaparaŋ koma nambuti
 een, iikanoŋ mono toroŋen men letoma oŋono
 nanamemenŋiaa hoŋa kuuya ii akadamuyawo
 kolooŋkebaa. Iikaen kolooro Anutunonŋ
 oyaŋboyaŋanoŋ uugia men saa qero uuwaa iwoi
 mombaajoŋ mende memaŋgoŋ laligowuya.

---

* **1:1:** Mat 13.55; Maak 6.3; Apo 15.13; Gal 1.19

⁵ Onoononga moŋnon “Nomaen ambenaga?” jen momakootowaajon amamaaji, iinon mono Anutu qama kooliro ii mubaa. Anutunon kalena ii loloogen kuuya nonoma sologen mende jen nonomambaajon momakeja. Kawaajon ii saanon muro bunu qen aowaa. ⁶ Qama kooliwaati, iikanon nombaati, mono iikaen moma laarin uuwoi mende toton amba. Moŋnon uuwoi anji, iinon kowe siri kaana uma kamaankeja. Haamonon kowe qindiuro lansan kema kankeja. Iikawaa so koloowabotiwaajon mono qamakooli-aajon uuwoi mende amba.

⁷ Uuwoi ejemba kaana Pononon iwoi mubaati-waajon mono mende romongowa. ⁸ Iwaa uutanonon mono juquno kaiyakaya kuuya kanon kinkololon ama kongbara qen qaa kemamen-kanmen jenkeja. Kian.

Wanaya ano qabunawo laaligo

⁹ Uumeleen alauruna, onoo batugianon tosianon kamaanqeqeta laligogi Anutunon onoojon moro uuta kolooja. Kawaajon mono saanon onoangia mepeseen onkebu.

¹⁰ *Tosianon uuta laligojuto, monen hinagiaajon mende mogi umakejiwaajon ama kamaanqeqeta tani laligonon mono onoangia mepeseen onkebu. Yonoo laaligogianon mono bura juraya kaana koloon sooliwaa. Kamaanqeqeta ano uuta anana komuwonati, iikanon ororon kolowona.

¹¹ Weenonon kouma bura jen kotoro qararajon soolin jurayanon suma kamaankeja. Jurayanon kamaaro batuyaa kaitania iimasiinjawo kanon

---

* **1:10:** Ais 40.6-7

titiikota koloonkeja. Qabunagiawo yononon esuhinagia menj seiwombaajon ewaewan komakejuto, laligon bura kaanja gororongowuya. Kianj.

Angobato (manambato) ano angotete

¹² Anutunon qaaya kokaen somongorota eja, “Ejemba uugianon jopagon nomakejuti, niinon ii laaligo kombombaņa onoma wanģianon goul ila koma onomaņa.” Qaa iikawaa so bologaa angobatonon mombaa qaganon uro iikanon kaparanj koma kotiuro tegoro mono laaligo kotigaa ila soron buņa qen aon oyanboyan koloowaa. Iwaajon “Mono simbawonawo!” jejon. ¹³ Kilenaa Toyanon Anutu angobato menj mubaatiwaa so mende kolooro Anutunon monj singisonjo ambaatiwaaajon mende angobato menj muja. Kawaaajon monjon angobato uutanon laligon kokaen mende jewa, “Anutunon angobato menj nono singisonjo amambaajon anjen.”

¹⁴ Anutunon qaagoto, ananaa siijnana kombombaņa bologanon mono potitinj kaanja horon nonono motowaa bitinbitinanon osininj singisonjowaa angobatoya kaen motomotoon ananaanon koloonkeju. ¹⁵ Monjon siinja kombombaņa bologa mende somonģoji, ii singisonjo kondooja. Kondooro siinja kombombaņanon koro ama singisonjo ii merabora kaanja mero koloonkeju. Singisonjonon koloon somariidabororo koomu kotiga koloon munkeja.

¹⁶ Oo wombo alauruna, siingia kombombaņa bologanon mono mende tiligon onomba. ¹⁷ Kalen

awaa akadamugiawo kuuya ii Anutunonj ano Siwe eukanonja asuginkeja. Koinj ano ween jaagara kouma kotonj kemeri unja-unjagaranonj korinj torinj amakejato, asa-saga kuuyaa Toya anjo mende utegowaa. Aunja me unjaunja monj ii iwaanonj mende eja. ¹⁸ Anutunonj iwoi kuuya mokoloroti, nono iyonoo batugianonj yambu dologa koloonj laligowonjatiwaajonj moro. Kawaajonj anjaa siinja so qaa honjaa kota uunananonj komoro iikanonj kolokoloo donjgoga nonono koloonj. Kianj.

Bunja qaa eenj mobonja me tej koma mewonja?

¹⁹ Oo wombo alauruna, mono qaa koi romonjonj mende duduuwu: Onjo mono kuuya qaa mobombaajonj geja uulanawo qewu. Qaa lanj ii uulanawo mende jewu. Iriņgianonj mono uulanawo mende soomba. ²⁰ Anutunonj nanamemenj dindinja ambombaa siinja momakejato, iriņsonjsoononj ii mende kondoonkeja. Kawaajonj mono iriņsonjsoonj mesaonj qaa bonjonj jenj laligowu. ²¹ Qewolonj kania kania ano nanamemenj jewonawononj qokotaajuti, ii mono mesaowu. Mono yangisengia mesaonj Anutuwaaw qaa baatanonj kema qaa kota uugianonj komomakeji, ii mono moma anjonj koma laligowu. Kaen anji qaa iikanonj saanonj hamo qen onono letoma Siwenonj ubuya.

²² Bunja qaa ii eenj toonj mogi honja mende koloowabo. Kaanja silemale ama tiligonj aowuboto, qaa ii mono koma gbilinj laligowu.

²³ Monjonj qaa eenj toonj moma iikawaa so mende

amakeji, iinonj eja kokawaa so kolooja: Monjonj jaasewanja atatononj (jainonj) aimakeja. ²⁴ Aima mesaonj monjonj kema kaitania nomaenja, ii uulanawo duduunkeja. ²⁵ Ii awaa qaagoto, monjonj kana qaa akadamuyawowaajonj geja ama iigigiinj iikanonj qokotaanj singisonjgowaa kasanonja loloonkeji, iwaa nanamemenjaajonj mono “Eeso simbawonawo!” jewonja. Inonj qaa moma ii mende duduunkejato, ii onjonj tenj koma iikawaa so amakeja.

²⁶ Monjonj uumeleembaa komagbiligbili amambaajonj jen je buu susuya mende galenj koma anja kaenj tiligonj aonkeji, iwaa uumeleembaa Buja gawonjonj mono iwoi omay, honja qaa koloonkeja. ²⁷ Anutu Mangaa jaasewanjonj uumeleembaa Buja gawonj soraaya silemaleya qaa memambaajonj jejani eenj, mono kokaenj amba: Guanj mera ano malo konjilinj qaganonj laligojuti, mono ii kema injiima kalanj koma onjoma laligowa ano balombaa nanamemenjaa qewolonjonj uuga tiloowabotiwaaajonj mono galenj menj aonj laligowa. Kianj.

2

Kamaanqeqeta ii mende sureenj onjombu.

¹ Oo uumeleenj alauruna! Jiisas Kraist Ponjana qaqabunayawo moma laariwombaajonj jejuti eenj, mono ejemba tosaanja mende injisoronj tosaanja mende sureenj onjombuto, keda motoonjononj ama onjoma laligowu.

² Iikawaa sareqaaya moŋ ii kokaen: Eja qabuŋayawo moŋ, boro susuya goul biniŋawo ano opo malekuya iimasiinŋawo, iinoŋ qaa mirigianoŋ uro eja wanaya moŋ selekopaaya junjuraŋa jewoŋawo iinoŋ kaanagadeen unaga. ³ Uri oŋo eja geria iimasiinŋawo ii koma horoŋ muŋ kokaen jewuyaga, “Oo somatanana, gii saanoŋ jaaqeqeyanoŋ eu kema duŋ rara qemboŋawo iikanonŋ raba.” Kaen jeŋ eja kamaanqeqeta ii iima tiin muŋ jewu, “Gii saanoŋ goraayanonŋ kema namba me kana qembononŋ kamaanŋ raba.” ⁴ Sili kaanŋa kolooro oŋo kanageso batugianoŋ boŋ jawo ama mendeema aon qemasologen ama qaagiawo kolooju. Roromongogia bologa otaanŋ jenteego ejemba doogoya kolooju.

⁵ Oo wombo alauruna, mobu! Anutunoŋ bentotoŋa ejemba jopagoŋ muŋkejuti, iyoŋoo buŋa ewaatiwaa qaaya jeŋ kotiin somoŋgoro. Qaa iikawaa so tosianoŋ balonŋ ejemba yoŋoo jaa-gianoŋ kamaanqeqeta koloojuto, Anutunoŋ ii iyaŋaajoŋ meweengoŋ oŋono momalaarigiaajoŋ ama uuta kolooju. Yoŋonoŋ bentotoŋaa uutanoŋ keugi galenŋ koma oŋono esuhinagiawo koloowuya.

⁶ Hoŋanoŋ uuta koloojuto, oŋo ejemba wanaya injiima tiin sisiriin oŋoma laligoju. Ejemba qabuŋagiawo yoŋonoŋ oŋo monenŋ hinagia qaawaajoŋ meŋ kamaanŋ oŋoma olonkalu ama oŋoŋgi kamaanqeqeta kolooŋkeju. Yoŋonoŋ oŋo horoŋ oŋoŋgi qaa jakeya jakeya kanonŋ keumakeju. ⁷ Oŋo Kraistwaa buŋa koloogi qa awaa soro ii oŋoma iikawaa so oŋoomakejuto,

qabuŋagiawo yoŋonoŋ mono uumeleen (kristen) qa ii lan jen bolin kisama kema kaŋ jenkeju? Namowaa uuta yoŋonoŋ ii kuuya amakeju.

⁸ *Kaen amakejuto, oŋonoŋ Anutu bentotoŋaa kana qaa waŋa teŋ koma otaagi sokombaa. Anutuwaanonŋ qaa ii Buŋa Terenonŋ kokaen eja: “Geenŋa jopagonŋ aonkejaŋi, iikawaa so mono ejemba tosaŋa kaanjadeen uuganonŋ uukalenŋ ama jopagonŋ oŋomakeba.” ⁹ Iikanonŋ sokombaato, oŋo ejemba tosaŋa inisoroonŋ tosaŋa sureenŋ oŋoma keda motoonŋonoŋ mende ama oŋomakejuti eenŋ, mono singisonŋo amakeju. Anutuwaanonŋ kana qaa waleenŋi iinonŋ mono qaagia ii mokolonŋ jen tegonŋ oŋombaa. ¹⁰ Moŋnonŋ kana qaa kuuya teŋ koma otaankejato, iikanonŋga jojopaŋ motoonŋonoŋ kamaanŋ qeji, iinonŋ mono kana qaa korebore waleema qaayawo kolooja.

¹¹ *Kawaa kania ii kokaen: Anutu “Serowilin mono mende amba,” jeroti, iinonŋ kaanjadeen jojopaŋ qaa kokaen jen kotoro, “Moŋ mono mende gena komuwa.” Gii serowilin mende anjanto, kilenŋ moŋ gena komuji, iikanonŋ mono kana qaa kuuya waleendaboronŋ laligojaŋ.

¹² Anutuwaanonŋ kana qaa ii singisonŋowaa kasanonŋga loloonŋ laligowombaajonŋ eja. Anutunonŋ kana qaa iikanonŋ gosinŋ nonoma qaanana jen tegoro solananiwutiwaajonŋ romonŋonŋ qaagia iikawaa so jenkebu ano nanamemengia uujopa qaganonŋ amakebu.

¹³ Moŋnonŋ ejemba uujopa qaganonŋ mende kiankomuŋ oŋoma laligowaati, Anutunonŋ mono

---

* **2:8:** Lew 19.18   * **2:11:** Eks 20.13, 14; Dut 5.17, 18

iwaa qaa gosin kiankomu qaganon mende jen tegon mubaa. Monon ejemba uujopa qendeema onoma laligowaati, Anutunon ii gosin mun saanon kiankomun muro simbawonawo koloon selia men ubaa. Kian.

Momalaari hona qaa ii koomuya kolooja.

¹⁴ Oo uumeleen alauruna, monon “Jiisas moma laarijen,” jen iikawaa gawona mende mero momalaaria iikanon mono nomaen ilaan munaga? Qaayanondeen moma laariro Anutunon iima hamo qero letombaa me qaago? Ii qaago! ¹⁵ Iikawaa qaaya mon ii kokaen: Uugia meleengiti, onoo batugianon ejemba monon opo kerembaajon amamaan memeqemean men ween motoongowaa so nembaneneya qaa laligonaga. ¹⁶ Kaen laligoro onoononga monon iwo aitonon selewaa nanjonon mende mun kokaen ijoro monaga, “Gii saanon kema nembanene nen gere konama bonjon raba.” Qaa omaya ii moro iikanon mono nomaen ilaan munaga? Ii qaago toton!

¹⁷ Kaanjadeen momalaari omaya toon ii koomuya kolooja. Momalaari gawonaa hona mende mejiwaajon momalaarianon mono qamo kaan kolooja.

¹⁸ Monon kokaen jenaga, “Giinon uuga meleena niinon nanamemen dindina otaankejen.” Niinon kawaajon kokaen gijojen, “Giinon ‘Anutu moma laarijen,’ jen iikawaa gawona mende men een momalaarigaa hona mono nomaen qendeema nonaga? Niinon uumeleembaa gawona mewe iina kanon mono

saanon neenaa momalaarinaa hona qendeema gombaa.”¹⁹ Gii “Anutu motoongo raji, ii moma laarijen,” jejani, ii awaa! Omejiilan yononon kaanagadeen ii moma laariju. Ii moma laarijuto, iikanon qindiin onono Anutuwaajon jenengia oronkeja.

²⁰ Oo eja uuga qaa, gii omejiilan yonoo tani kaana moma laarinkejan me? Momalaariwaa gawona mende mena hona mende kolooro qaa ii een omaya jena momalaariganon mono iwoi omaya, hona qaa koloonkeja. Iikawaa kania ii sareqaana iikanon qendeema gonja me qaago?

²¹ *²¹“Qaago!” jewabotiwaajon ama sareqaa mon jemaña. Momalaariwaa wanjalenana Abraham iinon dindiña nomaen kolooro? Iinon Anutuwaa jeta ten koma meria Aisak wama kema alatanon ama kanon siimolon oomambaa-jon ano. Kaen ama momalaari qaganon gawon mero Anutunon ii iima qaaya jen tegoro solanairo. ²² Sareqaa iikawaa kania ii iima asarijan me qaago? Abrahamnon moma laarin qaa-gadeen mende jeroto, momalaari qaganon nama iikawaa silia kaanagadeen qero nemun kono sokono. Nanamemen dindiña ama men laligoro momalaarianon iikaan somariin akadamuyawo kolooro.

²³ *²³Buna Terenon qaa mon ii kokaen eja, “Abrahamnon Anutu moma laarin muro qata Eja Dindiña jero.” Qaa ii eenanon honawo koloorotiwaa so ii oogita tosonian Abrahambaa qata “Anutuwaa aliaga,” kaen qama jen laligogi.

---

* **2:21:** Jen 22.1-14   * **2:23:** Jen 15.6; 2 Hist 20.7; Ais 41.8

²⁴ Solan̄a koloowombaajon̄ momalaariwaa qaa ii jenananon̄deen̄ jeniñ mende sokonja. Sili-nananon̄ momalaariwaa nanamemeñ hon̄a ambon̄ati een̄, Anutunon̄ mono qaanana jen̄ tegoro solan̄aniwon̄a. Sundunanon̄ mono iikawaa kania qendeenja.

²⁵ *Sareqaa mon̄ ii kaan̄agadeen̄ jewe uumeleen̄ gawombaa kania ii qendeema gombaa: Israel yon̄onon̄ goman̄ iima kotowaotiwaaajon̄ eja woi wasiñ oron̄gi keni kana somataa emba qata Reihab iinon̄ uruama kalan̄ koma oroma kana mon̄on̄ oromesaoro keni. Iinon̄ momalaariwaa nanamemeñ kaen̄ ano Anutunon̄ ii iima qaaya jen̄ tegoro solan̄aniro. Kian̄.

²⁶ Niinon̄ qaana koi kokaen̄ jen̄ tegoman̄a: Eja kokoosoya qaa ii qamoya. Iikawaa so momalaari gawon̄memeya qaa ii mono koomuya kolooja. Kian̄.

3

Neselanananon̄ mono tiwilaan̄ nonombabo.

¹ Oo uumeleen̄ alauruna, on̄oonon̄ga mamaganon̄ uugia waaro “Tosaan̄a yon̄oonon̄ koposo mindiñgowon̄a,” jen̄ boi qaqazu, eja to koloowombaajon̄ uugia waambabo. Nono tosaan̄a kuma on̄oma ananaa roromon̄gonana mende mindiñgowon̄ati een̄, Anutunon̄ ii iiro mende sokono qaanana gosiñ kotakota jen̄ tegon̄ iikawaa so iron̄a uugun̄ nonombaa. ² Ii kokaembaajon̄ jejen̄: Anana kuuyan̄on̄ kana

---

* **2:25:** Joos 2.1-21

qaa mamaga qiwitigonkejon. Mononon neselana galen koma qaa mende qiwitigonkeji, iinon mono eja akadamuyawo soro kolooja. Iinon saanon kotiin laaligoya kuuya kaanagadeen galen koma laligowaa.

³ Hoos ii siijnana ten kombutiwaajon ama aen qawa qaa oogianon sulun somonjon kasanon horon kanon saanon hongia somata kuuya ii mindinqindin ama ononin kemakeju.

⁴ Kaanagadeen wanjo somata iikawaa siligia romonjowu. Wanjo tosia ii somasomatato, kilen haamo kotiganon ii nanjon ononji kowe koton kemakeju. Somata qatawo koloojuto, ii kilen kekenaa galena kapten iinon wanjo gilinanon rama siina otaan stia (steer) loqaya melaa iikayadeen melenqeleen ano wanjo somatanon kawaa so meleema kemakeja.

⁵ Neselambaa kania ii kaanjadeen. Ii sele busunanaa kitia melaadaga koloojato, kilen saanon qaa somata kania kania iikanon selenana men uma jenkejon. Mono koi romonjon laligowa:

Gere lokota melaadanon tereema kemen saanon jolonon monon duuya somata qatawo jedabororo kamaanaga.

⁶ Neselanananon kaanagadeen gere bolan kaanja kolooja. Ii sele busunanaa kitia kitia iikawaa batugianon rama qewolombaa kondomondoo nemuna kolooja. Kaen kolooro gere siawaa Toyanon jiilananon ootirin iikanon upipiuro afaanagadeen ugerenon monon jero uuta kuuya kotomoton tilooro laaligoyanon nanamemenja kuuya ii jewon kaanja totowiwaa.

⁷ Anutunonj iwoi kuuya mokoloroti, ii oro kania kania, koonj me iwoi baagianonj koma kondondongonjkejuti me kowenonj laligojuti, ii ejembanonj menj loorinj onjombutiwaa so kolooju. Tosaanja ii koma tutugonj menj loorinj onjngi miriwaa oroya kolooju.

⁸ Kaanj koloojuto, neselanananonj mono oro kawalia kaanja kolooja. Ii nombenj warabe kaananonj saa qegeta koloonj onjomumu kaanja onjngonj nininj menj komunj nonomambaajonj jojorinkeja. Ejemba kuuyanonj ii menj loorinj somonjonj mubombaaajonj amamaankeju.

⁹ *Neselanananonj Ponj Jiisas ano Manj Anutu mepeseenj oromakejonj ano leegenj ejemba iyanjaa kaitani kaanja mokoloonj onjnoti, ii qaa seinonj lanj qasuaanj onjmakejonj.

¹⁰ Neselanj motoonngo iikanonj Anutuwaa qata mepeseenjejonj ano qaa seinonj tosaanja qasuaanj onjoma jenkejonj. Oo uumeleenj alauruna, kania-gianonj kaanja ero mende sokonja. ¹¹ Apu saanja ano kaambogawo ii apu jaaya motoonjononja ujunjonj koumakejao me qaago? Kaanj qaago. ¹² Oo uumeleenj alauruna, joganonnga pandig-bamo (sanj) ii saanonj koloonkeja me qaago? Kaanjagadeenj jao gerenonnga mandariina saanonj koloonkeja me qaago? Iikawaa so apu saanja ii kou kaambogawononnga ujunjomambaajonj amamaankeja. Mono ii.

Momakooto honja ano qolonmolongoya

¹³ Onjoo batugianonj morononj momakootowo koloonj qaa mindingowaatiwaa so kolooja?

---

* **3:9:** Jen 1.26

Mononon “Kaan̄a kolooja,” jewuti een̄, iinon mono uuta ii momakootoyaa so men̄ kamaan silianon̄ gumbonjonjon̄ nanamemen̄a qendeen̄o asuganon̄ asugiro iiniñ sokombaa. ¹⁴ Iikanon̄ sokombaato, uugianon̄ motoqoto koloon̄ uunon̄ junjun̄ ero irin̄son̄soon̄ kaambogawo moma gemaqeqe ama aon̄kejuti een̄, momakootogia iikawaajon̄ mono selegia een̄ toon̄ mende men̄ ubu. “Qaa hon̄a otaajon̄,” jen̄ mono iikawaa hon̄a kolatiwubo. ¹⁵ Yoñoo-non̄ momakooto kaan̄a ii balombaa momakootoyaga. Ii Siwenon̄ga mende kamaan̄kejato, omejiilan̄ yoñonon̄ ejemba sololoon̄ on̄on̄gi jegi Un̄a Toroyanon̄ iikawaajon̄ wosobiri momakeja.

¹⁶ Daen̄ yoñoo uugianon̄ motoqoto koloon̄ uunon̄ junjun̄ ero irin̄son̄soon̄ moma gemaqeqe ama aon̄kejuti, iyoñoo laaligogianon̄ sisau ilin̄walin̄ ero sili an̄gonjorayawo kania kania otaan̄keju. ¹⁷ Ii otaan̄kejuto, momakooto Siwenon̄ga kamaan̄keji, iikawaa kania mutuya ii nanamemen̄ soraaya. Momakooto soraayaa silia tosaan̄a ii kokaen̄: Luaenon̄ laligowombaa siin̄a en̄ on̄ono gumbonjonjon̄ qaganon̄ tosaan̄a uujopa ama on̄oma qaa baatanon̄ ken̄gi Un̄a Toroyanon̄ uugia saa qero tosaan̄a kian̄komun̄ ama on̄on̄gi uumomogiaa hon̄a awaa awaa ii mamaga asugin̄keja. Gbin̄gbaon̄ mesaon̄ ejemba qaagia bakasaan̄ mende gosin̄ selenondeen̄ ala-ala mende laligoju. ¹⁸ Luaeqeqe ejembanon̄ luaenon̄ laligowombaaajon̄ moma iikawaa kota komogi hon̄a nanamemen̄ dindin̄a kolooro oyan̄boyan̄ laligon̄keju. Kian̄.

Balmbaa momakooto mesaon Anutuwaa ala koloon laligowu.

4

¹ Naa iwoinon manja ano angowowo kondooro batugianon koloonkeja? Onoangiaa siingia kombombananon mono waama sele busugia sokono awaa ano bologa iikanon aworangori manja ano angowowo koloonkeja. ² Ono iwoi kania kania mewombaa siija kotakota bobo momakejuto, ii onoo bunja mende koloonkeja. Iwoiwaa iimasiin ama baagon uugianon gere jero ejemba unugi komunkejuto, kilen ii mende menkeju. Kawaajon yon jen ango-wowo ama manja qenkeju. Ono Anutuwaajon mende qama koolin onoangio een mewombaajon mojuti, iikawaajon ii mende bunja qen aonkeju.

³ Anutuwaajon qama koolinkejuto, kilen ii kokaembaajon mende menkeju: Uugianon mende dingoro iwoi onono ii mesoon onoangiaa siingia kombombana bologa metogon sele busugiaa korisoro ambombaajon moma welemakeju. Ii mende sokono Anutunon ii angon komakeja. ⁴ Oo ono olonkalu ejemba kaana kolooju. Loemba kana dindiina mesaon serowilin amakejuti, ono mono iikawaa so Anutu mesaon uumeleembaa gadokopa ejemba yonowo ala-ala men monen hinanondeen uugia somongon laligoju. Tani kaan ama iikanon mono Anutuwo kerekere amakeju. Ii moma kotoju me qaago? Kawaajon monon uuta balmbaa siin kombombana bologa metogomambaajon amakeji, iinon mono Anutuwaa kereya kolooja.

5 Buᅇa Terewaa qaa moᅇ ii kokaenᅇ oogita eja, “Uᅇaya Toroya uunananoᅇ ama nononota laligoji, Anutunoᅇ ii siᅇᅇa kombombaᅇa iikanoᅇ saa qero laligoja.”* Qaa ii omayaga kania qaa kaenᅇ romoᅇᅇowubo. 6*Qaa ii omayaga qaagoto, oᅇo iikawaa so siᅇᅇia tororo Anutuwaanonoᅇ ambuti eenᅇ, iionoᅇ mono kalenᅇmoriaᅇa honoᅇa qaa oᅇomakebaa. Kawaaᅇoᅇ Buᅇa Tere koi jeᅇ oogita eja:

“Anutunoᅇ sewanᅇkiki eᅇemba tuarenᅇenᅇ ama oᅇomakejato, uugia meᅇ kamaanᅇkeᅇuti, iiga mono kalenᅇmoriaᅇa oᅇomakeja.”

7 Kawaa so oᅇo mono uugia gosiᅇ Anutuwaa qaa baatanoᅇ kema laligoᅇwuto, Kilenᅇaa Toya tuarenᅇenᅇ ama mugi oᅇomesaᅇoᅇ misinᅇoᅇoᅇ kemaliwaa. 8 Mono Anutuwo soomonoᅇoᅇ ama kosianoᅇ kagi iionoᅇ oᅇowo soomonoᅇoᅇ ama kosogianoᅇ nambaa. Singisoᅇoᅇoᅇ meᅇi borogia-noᅇoᅇ to-towiro Jiisaswaa sayanoᅇ ii soᅇᅇbambaatiwaaᅇoᅇoᅇ qama kooliwu. Uugianoᅇ juᅇᅇuno kemaᅇenᅇkanᅇenᅇ laᅇ anᅇi uugianoᅇ tilooro koma konjoratiᅇ oᅇono soraaya koloowutiwaaᅇoᅇoᅇ qama koolinᅇkebu. 9 Mono tapekokorogia moma kotonᅇ juᅇᅇenᅇ qama woso-biri moma silama saabu. Jomo ainᅇolonᅇia mesaᅇoᅇ meleema amburereᅇenᅇ ambu. Korisorogia mono mesaᅇoᅇ wosobiri moma aowu. 10 Mono Pombaa jaanoᅇ meᅇ kamaanᅇ aogi iionoᅇ metaama oᅇombaa. Kianᅇ.

---

* **4:5:** Buᅇa Tere qaa iikawaa kania moᅇ ii kokaenᅇ, “Uᅇa Toroya uugianoᅇ anota laligoji, iionoᅇ jopagoᅇoᅇ nonomambaa siᅇᅇa kombombaᅇa moma ananaaᅇoᅇoᅇ motoqoto momakeja.” * **4:6:** Gba 3.34

Uumeleen alaurugia yonoo qaagia mende jen tegowu.

¹¹ Uumeleen alauruna, gemaqeqe qaa mono mende jen aon laligowu. Monon qaa kaan jen kisma uumeleen aliaa qaaya jen tegoji, iinon mono Anutuwaanon kana qaa jen tegon men kamaan anja. Gii Anutuwaanon kana qaa jen tegon gogoraagen ama iikaanja kanon ii mende ten komakejanto, ii silemale ama umbuqumbulin ejaga koloon laligojan. ¹² Anutunon kana qaa jen koton nonoma iikawaa so mono qaanana gosin jen tegoro tiwilaawon me kiankomun nonono oyanboyan koloowon. Inondeen jenteego Tonana koloojato, gii mono geenjaajon “Moroga koloojen?” jen alaga gosin qaaya jen tegonkejan? Kian.

Sele memewaa galejen meme qaa

¹³ *Mono geja ambu! Tosaanja onjo selegia men uma kokaen jenkeju, “Nono kete me woran koi mesaon taon ii me ii kanon kema konkororo ama monen somata horon gbani motoonjo laligonin tegoro kanonga eleema kawon.” Niinon kawaaon kokaen injowebu: ¹⁴ Laaligogia woran nomaen laligowuti, onjo ii mende moma kotoju. Onoo laaligogiaa kania ii nomaen? Ii kaaso koosuwaa soga kamban torodaamon asugin en aliwaa. ¹⁵ Kawaaon onjo mono kokaen jegi sokombaa, “Pombaa uusinanon ananaajon kaen ero jaawo laligowonati een, mono kaan kaan ama mewon.” ¹⁶ Kaen mende jenkejuto, een toon jaba-arambaran ama onjoangiaa selegia men uma

---

* **4:13:** Gba 27.1

mepeseenkeju. Nanamemen kuuya kaanja kanon mono bologa kolooja.

¹⁷ Qaana jen tegomambaajon ama kokaen jejen: Monjon sili awaa qen mewaatiwaa kania moma kotonjo ii mende ama mewaati, iinon mono singisonjo anja. Kian.

5

Ejemba esuhinagiawo yonoo galen meme qaa

¹ Oo ejemba esuhinagiawo, onjo mono geja ama qaana koi mobu: Kakasililin siimbobolo qagianon ubaati, iikawaajon mono amburerej ama qama silama saabu. ² *Monej esuhinagianon mono gisaadaboroja. Gejalolon ano dumunjan yononon opo malekugia kitomiton nenkeju.

³ Onjo kamban tetegoya kokaamba miri, kare ano esuhina tosaanja goul, silwanon memeta ii qanon qanon menj kululuugi eji, ii kasukerajujonon turudabororo tonoreawo (rost) menj eja. Tonorea ano kasukerajuju iikanon dangunu kaanja en kaniagia kamban tetegoya kokanon kokaen qendeembaa: Onjo laaligogia monej hinanon somonjon mesoqesoogi jangon qaono tiwilaawuya. Tonorea ano kasukerajuju iikanon mono gere bolanj kaanja sele busugia kaanagadeen menj boliwaa. ⁴ *Mono koi romonjowu: Gawonj meme ejemba gawonjianon tetebaro menj timintamenj ano oro qinjij qonjoma laligogiti, ononon iyonoo tawagia ii bone qaganon anjon kongi. Onjo iyonoo saa njindij-njundurugia moju me qaago? Qamasilanjia iikanon mono

---

* 5:2: Mat 6.19   * 5:4: Dut 24.14-15

Ponj Anutu, ku-usunj kuuyaa Toyaa gejianonj kemedabororo moja.

⁵ Onononj namononj koi iwoi kania kania jaa-soonjo bunja qenj aonj siiseweweya qaa laligonj sele busuwaa korisoro ama siingia metogonj aonj laligogi. Balombaa omakeleyanonj somonjonj onono jejelombanj mamaga lanj ama baononj newageenj nepaqepalo nenj laligogi. Anutunonj qaagia jenj tegoro unugi komuwutiwaa kambangianonj kanj kuuwaati, mono kambanj iikawaa-jonj jojorinj kelegiawo koloonj laligoju. ⁶ Ejemba koposowaa qaagia qaa onjo mende tuarenjenj ama onjonji kilenj qaagia jenj tegonj lanj unugi komunj komunj laligogi.* Kianj.

Binj mokosinjonj bosima qama koolinj laligowu.

⁷ Oo uumeleenj alauruna, onjo Ponjonj koubaatiwaajonj mamboma kambanj biiwia kokanonj mono mokosinjonj binj bosima nambu. Kaenj nama komakoomo ejawaa tania ii romonjonjowu: Iinonj nembanene namononj komoma nama honja sewanja uuta asugiwaatiwaajonj kaparanj koma mambomakeja. Kaparanj koma mamboma laligoro konj bedu kambananonj karo mombo mambono konjuru kambananonj kanj kuunkeja. ⁸ Onjo kaanjadeenj mono binj bosima mokosinjonj nambu. Ponjonj mombo kawaatiwaa kambananonj torijiwaajonj ama mono uugia menj kululuunj bonj qenj nambu.

---

* **5:6:** Qaa iikawaa kania monj ii kokaenj: Onjo eja koposowaa qaaya qaa kilenj qaaya jenj tegonj qegi komuroti, iinonj onjo mombo mende qotogonj onjomakeja.

9 Oo uumeleen alauruna, Anutunon qaagia jen tegoro lombo mokoloowubotiwaaajon mono onjoangiaa batugianon qaa jenmeesan ama uugianon njindin-nunduru mende jen aonkebu. Mobu, jenteeo Toyanon mono dodowin nagonon nanja. Kian. 10 Uumeleen alauruna, gejatootoo ejemba yononon wala eenanon Pombaa qatanon Buna qaa jegi kakasililin menj onongi moma kilen mokosingon bin bosima kaparan koma laligogi. Ono mono iyonoo tanigia romongon kana lasugia otaan laligowu. 11 *Tosianon kaparan koma bin bosima laligon haamo angiti, nono iyonoojon “Ii-a simbawonawo!” jejon. Eja qata Job iinon kakasililin moma kilen kaparan koma haamo anoti, ii moju. Haamo ano tetegoyanon Pon kiankomu Toya koloon niniima koboonkeji, iinon oyanboyan muro laligoro. Mono ii romongowu. Kian.

12 *Oo uumeleen alauruna! Qaa kota uuta mon koi jemaŋa. Ono qaa ii me ii jewuti, ii jopan qaanon kokaen mende jen kotiiwu, “Qaana honawo mende kolooji een, Siwe Toyanon saanon lombo ano qananon ubaa me balombaa omejiilananon balon mewagoro meren menj turun nomba.” Qaa ii me jopan qaa tosaana iikaana kanon mono qaagia mende jen kotiiwu. Kaen qaagoto, oo-qaawaajon moma “Oon!” iigadeen jewu ano qaago-qaawaajon “Qaago!” jewu. Potagororon qaa jegi Anutunon qaagia jen tegon irona meleenon qagianon ubaa. Kian.

---

* 5:11: Job 1.21-22; 2.10; Ond 103.8   * 5:12: Mat 5.34-37

Momalaari qaganon qama kooligi hona koloowaa.

¹³ Uumeleen ejemba onoononga monon qenjenmanjenawo laligoji een, iinon mono Anutu qama kooliwa. Monon korisoronon laligoji een, iinon mono rii qama Anutu mepeseewa.

¹⁴ *Onoononga monon ji kiro laligoji een, iinon mono uumeleen kanagesowaa jotamemeya horon onono kan Pombaa qatanon kele selianon morin iwaajon qama kooliwu.

¹⁵ Momalaari qaganon qama kooligi Ponon ejemba jiawo ii hamo qen muro qeangon mombo waabaa. Singisongo ama ji mokoloroti een, Anutunon mono singisongoya ii songbama mesaowaa.

¹⁶ Kaen kolooro Anutunon hamo qen onono qeangowutiwaajon mono singisongogia jokolon aon Anutuwa qama koolinkebu. Ejemba solan monon uuta men kululuun Anutu qama kooliwaati, iikawaa honanon mono damuyawo ano usonawo koloowaa. ¹⁷ *Iikawaa sareya mon ii gejatootoo eja qata Elaija. Iinon balon eja anana kaan laligoro. Iinon kon mende kawaatiwaajon uuta men kululuun kaparan koma qama kooliro konon gbani karoon ano koin 6 kawaa uutanon namonon mende kamaaro. ¹⁸ *Kamban ii tegoro mombo qama kooliro sombin injan kono kon kin bedu mero nembanene mombo tongonin kolooro. Kian.

Monon jinjan keno alianon ilaaro sokombaa.

---

* **5:14:** Maak 6.13   * **5:17:** 1 Kin 17.1; 18.1   * **5:18:** 1 Kin 18.42-45

¹⁹ Uumeleen alauruna, onoononga monon qaa honaa kania qiwitigon jinjaun keno monon ii mokolon kana dindinanon mombo wama ambaati een, ²⁰ *iikawaajon mono kokaen romongowu: Singisongo ejemba monon jinjaun kanianon keno alianon ii iikanonja wano uuta looriro mombo meleembaati, inon mono koomu kotiga mende komuwaa. Alianon ii gere sianon kemebabotiwaajon angon koma muro Anutunon singisongoya seiseiya ii songbama koma turuwaa. Kiañ.

---

* **5:20:** Gba 10.12; 1 Piito 4.8

**Uumeleembaa Buŋa Tere Soomongo Gbilial
The New Testament and portions of the Old
Testament in the Borong Language of Papua New
Guinea
Sampela hap Buk Baibel long tokples Borong long
Niugini**

Copyright © 2002, 2011 The Bible Society of Papua New Guinea

Language: Borong

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-26

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

63589f8b-9426-5ce2-9520-ca0cf2b65c47